

Mens en Wereld

7e Jaargang no. 12 - December 1952

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN ★ UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

De liefde is de weg naar de waarheid.

Bij de dood van Henriette Roland Holst

OP de een-en-twintigste November is Henriette Roland Holst gestorven. Haar literaire betekenis is sindsdien enkele keren in het licht gesteld. In *Mens en Wereld* is het op z'n plaats haar geestelijke persoonlijkheid te benaderen. Dat deze kant van haar wezen ongescheiden was van de letterkundige, spreekt vanzelf. Te onderscheiden valt hij echter wel. Ik wil er hier een poging toe doen.

In de persoonlijkheid van Henriette Roland Holst werd het beste van de geestelijke erfenis van de 19e eeuw aan de twintigste overgedragen. Wat de romantiek en het liberalisme bezeten hadden aan grote idealen omtrent het geestelijk leven, kwam al vroegtijdig in haar tezamen: de liefde voor de vrijheid als ontplooiingsmogelijkheid voor de individu, voor het volk, voor de mensheid; de drang tot gerechtigheid als levensmogelijkheid voor deze drie; en het streven naar gemeenschap als hun natuurlijke milieu. Zij erfde daarmee het beste van het humanisme der negentiende eeuw, zoals het zich geopenbaard had in Nederland in figuren als Multatuli, Huet, van Vloten, Pierson. Maar buiten ons land stonden reeds voor haar, als kind, de grote figuren der vrijheid: Washington, Kosziusko, Garibaldi. Naast hen zouden zich later de gestalten der gerechtigheid scharen: Marx en Tolstoi. Daarnaast die van de gemeenschap: Rousseau. En veel later nog, ver in de eerste helft van deze eeuw de figuur van Gandhi, waarin voor Henriette Roland Holst wellicht iets van verzoening heeft gelegen van het grondbeginsel van haar leven: de liefde, die zij immers de eerste levenswet heeft genoemd, met het daadwerkelijke bestaan in deze tijd.

EVENMIN als voor iemand anders, was voor haar die verzoening weggelegd. Wie, zoals Henriette Roland Holst, met de vrijheid en de gerechtigheid en de gemeenschap, uit naam van de menselijkheid, het leven ingaat en de strijd niet schuwt om iets van deze idealen in praktijk te brengen — hij zal als levend mens van de twintigste eeuw steeds opnieuw voor de noodzaak staan zijn handelen te toetsen aan deze zelfgestelde normen, die boven hem zelf uitgaan. Het probleem van onze tijd is het probleem van haar leven geweest. En wellicht heeft zij het daarom telkens opnieuw nadrukkelijk en zuiver kunnen stellen, omdat de tweespalt van onze tijd beantwoordde aan een tweespalt in haar persoon. Henriette Roland Holst heeft er nooit naar gestreefd op een gemakkelijke wijze te verzoenen. Zij verleende het conflict tussen het heden-daagse leven en de diep menselijke normen geen uitstel tot een eenmaal beter later, noch ontliet zij dit conflict door

Tekening van Charley Toorop, 1943.

uit de maatschappij te vluchten in een aantal kleine humanitaire praktijken, die op erbarmelijke wijze de grote verzoening zouden moeten voorstellen. De kracht van haar strijdbare persoon blijkt eerst met recht, als men haar ziet tegen de brede en vormeloze massa der lieve goedwillenden uit de optimistische jaren van het eerste kwart dezer eeuw. Haar grootheid is óók, dat zij die kleine praktijken niet schuwde en er nochtans niet in opging. En zij omvatte ook al deze goedwillenden, wie zij een lichtend voorbeeld was, want haar hart was groot genoeg.

Groot genoeg was ook haar geest om de symbolen der waarheid niet te verengen tot de waarheden van een leer. Aan-

(vervolg op blz. 3)

ACTUALITEITEN

● **Totalitarisme.** Onder deze titel wijdt de gereformeerde prof. Berkouwer in „Trouw” van 8 Nov. een artikel aan een in de „Annalen van het Thymgenootschap” (jrg. XL) verschenen bijdrage van de Utrechtse, tot het Katholicisme overgegangene hoogleraar in de filosofie, prof. de Vogel. Dit is daarom van belang, omdat prof. B. hier duidelijk aangeeft, waar het gevaar ligt van het R.K. totalitarisme. Hij staat evenals zijn R.K. tegenstandster op het standpunt van de gehoorzaamheid die de Openbaring vraagt, maar de vormgeving van deze volstreekte eis wordt in de R.K. opvatting aan de Kerk voorbehouden en binnen die kerk wordt de kritiserende functie van Christus’ gezag niet erkend, zegt prof. B.; het gevaarlijke van dit totalitarisme ligt in deze vereenzelviging van Christus en kerk. De kerk als plaatsvervanger van Christus moet alle levenskringen beheersen. De begrippen „macht” en „totalitarisme” zijn religieus gekleurd en dat juist maakt ze onaanvaardbaarder. De koppeling bovendien aan de staat, zoals Plato deze zag en waarvoor prof. de Vogel een lans breekt, maakt het geval actueler dan ooit. De staat als religieuze idee, in de autoritaire kerk vervuld, is geen fictie in onze dagen. De grondslag der R.K. kerk drijft naar totalitarisme; praktijk en historische toestand werken hier alleen maar remmend, zijn niet essentieel.

● **Verantwoordelijkheid** is het onderwerp geweest van een gesprek dat in Den Haag gehouden is tussen prof. van der Wal enerzijds, twee predikanten en een R.K. rechtsgeleerde anderzijds (Parool 4 Dec.). Van christelijke zijde wordt herhaaldelijk gepoogd aan te tonen, dat de menselijke verantwoordelijkheid alleen in God haar grond kan vinden, in zijn gebod, in zijn roep tot de mens, die daarop antwoord moet geven. Van der Wal stelde de vraag hoe iemand het bewijs kan leveren door God geroepen te zijn en het juiste antwoord op die roep te geven. Men zou uit de geschiedenis gevallen te over kunnen aanhalen van roepingen en verantwoordelijkheden van Gods wege, die kennelijk een eigen streven en/of belang bedoelden. De vraag van prof. v. d. Wal tenslotte aangaande de openbaring in Christus als één der vele openbaringen, waarop de verantwoordelijkheid der Christen steunt, maakt duidelijk, welk een willekeur er in ligt, één dier openbaringen tot een algemeen geldende te maken. Het feit dat de Christen zijn verantwoordelijkheid op Christus stoelt, sluit voor de humanist allerm minst in (juist uit), dat deze de enig mogelijke zou zijn.

● **Verdraagzaamheid - Onverdraagzaamheid I.** Dat dit strijdpunt de laatste tijd zo herhaaldelijk in het geding is, is misschien even verheugend als verontrustend. Vooral

de humanisten zijn er bij betrokken. Zij worden nl. niet of kwalijk verdragen.

Niet meer dan voorlopig signaleren kunnen wij in dit verband een lang artikel, waarmee het Katholiek Cultureel Tijdschrift „Streven” het Dec.-nummer opent. Het is van de hand van prof. dr. P. Smulders S.J. en is getiteld: „Onverdraagzaamheid en Humanistisch Verbond”, en wil een bijdrage zijn tot de bepaling van het standpunt van het katholieke volkdeel ten aanzien van de geestelijke verzorging in leger en gevangenissen. Pater Smulders is er bepaald tegen de humanisten hierin te betrekken. Hij ziet er een eerste stap in naar de profanering van het openbare leven. Het humanisme toch moet leiden tot een valse, aardse mystiek, hij acht het niet beter dan het huidige nihilisme van een groot deel van ons volk, het zal de heerschappij van de beest in de mens doen zegevieren. Het uitvoerige artikel zal een uitvoerig antwoord nodig maken. Het bewijst althans hoezeer het H.V., dat pater Smulders „die uitgelezen schare aan hoog-intellectuele of half-intellectuele heren” gelieft te noemen, de aandacht heeft.

● **Verdraagzaamheid - Onverdraagzaamheid II.** Het Utrechts Nieuwblad heeft in een artikel van 7 Nov. onder de titel „Verdraagzaamheid” de uitlatingen van de Paters van Heugten en van Bilsen, die in de Tijd hun pijlen op de humanisten hebben afgeschoten, op de korrel genomen. Van dit grof gedoe moest, het zij te zijner ere gezegd, het Utrechts Katholiek Dagblad ook niet veel hebben, maar het vuurde toch enige (im)pertinente vragen af op het U.N. waarop dit op 11 Nov. antwoord geeft. Het U.K.D. wil nl. van het U.N. weten waar dit nu staat. Het laat toch humanisten toe in het Zaterdagse nummer, om geestelijke overpeinzingen te geven, wat het ook door verschillende voorgangers van protestantse richtingen en een oud-katholiek laat doen. Blijkbaar maakt het toestaan aan humanisten het U.K.D. argwanend, zodat het de vraag meent te moeten stellen, of het U.N. — dat de waarde der christelijke geloofsovertuigingen erkent — nu ook bereid is de propaganda der humanistische levensbeschouwing af te wijzen. Het U.N. antwoordde dat het zelf een concreet voorbeeld geeft van verdraagzaamheid en daaraan het recht ontleent onverdraagzaamheid elders aan de kaak te stellen.

Maar voor het katholieke dagblad is het toelaten van humanistische overdenkingen al reden genoeg om te spreken van propaganda voor het humanisme in het U.N.

● **Van propaganda gesproken,** merkt het U.N. in het genoemde artikel terecht op, dat de meeste humanisten erg huiverig staan tegenover propaganda. Inderdaad, de humanisten streven er naar onder hen, die om verschillende redenen de kerk hebben verlaten, de bewustmaking te bevorderen van wat hen heeft doen breken met de

kerken en met een of andere vorm van christelijk geloof (en het is niet de schuld der humanisten, dat er zovele, elkaar vaak slechts verdragende gezindten zijn). Zij zijn er diep van overtuigd dat de herkerstening van zovele ongelovig-gewordenen niet zal slagen — zij zijn trouwens er evenzeer van overtuigd, dat het geestelijk belang van dezen hiermee niet gediend zou zijn. Het is uit hoofde van hun verantwoordelijkheidsbesef, dat zij onder deze onkerkelijken toegang verkrijgen, dus ook onder militairen en in gevangenissen. Hun „opdracht” nemen zij niet minder ernstig dan de andersgeaarde der christenen. Alleen missen zij de bekeringsijver, de propaganda voor het geloof. Zij wagen het met een beroep op het menselijk onderscheidingsvermogen.

● **De burgemeester van Zandvoort** heeft bij de installatie van de chef van het politie korps als een der eigenschappen die deze man moesten sieren, het bezit van een religieuze overtuiging genoemd. Hij lichtte dit als volgt toe volgens een verslag in de Zandvoortse Courant van 25 Nov.: „een diepgewortelde geloofsovertuiging is nodig om de dreiging die momenteel van a-religieuze kringen uitgaat het hoofd te kunnen bieden.” Het Bestuur van de Gemeenschap Zandvoort van het H.V. heeft op deze uitlating uitstekend gereageerd in het genoemde blad van 28 Nov. Terecht schrijft het Bestuur, dat van een dreiging van a-religieuze kringen uitgaand, hun niets bekend is. De dreiging lijkt ons meer te komen van de kant van een burgemeester als die van Zandvoort, Mr. H. M. van Fenema, die notabene een politiemans op het hart bindt het hoofd te bieden aan een dreiging van a-religieuze kant. Laten wij aannemen, dat nu juist de religieuze overtuiging van de politiechef hem daar hartelijk voor doet bedanken.

Sindsdien heeft Burgemeester van Fenema verklaard met de „a-religieuze kringen” uitsluitend communistische kringen bedoeld te hebben. Waarop de gemeenschap Z. terecht zijn verbazing uitsprak over het gebruik van een godsdienstige term voor een politieke groepering. De overigens door de Heer v. F. blijkbaar gehandhaafde mening over de noodzaak van een diepgewortelde geloofsovertuiging voor de Zandvoortse politiechef blijft onaanvaardbaar.

MENS en WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. **Redactieraad:** H. Bonger, Dr J. C. Brandt Corstius, Ing. B. J. Max, Dr O. Noordenbos, Mr A. Stempels. **Adres Redactie:** Oranjestraat 38, Amersfoort. Copie vóór de 1ste van de maand inzenden. — **Adres Administratie:** Bleyenburgstraat 1, tel. 10163, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Hum. Verbond.

Overheid en geestelijke verzorging

Dit najaar heeft twee belangrijke nieuw-tjes opgeleverd op het gebied van de geestelijke verzorging van buitenkerkelijken daar, waar de overheid iets over de geestelijke verzorging heeft te vertellen. Uit de dagbladen zal men al wel kennis hebben genomen van het vormingscentrum voor militairen van het Humanistisch Thuisfront. En voor de geestelijke verzorging van buitenkerkelijken in de gevangenen is een regeling toegezegd.

In geen van beide gevallen is er sprake van een volkomen gelijkstelling van de humanistische verzorging met de verzorging van kerkelijke zijde. Er zijn geen humanisten, die op dezelfde voet werken als veldpredikers en aalmoezeniers. En in de gevangenen zal de humanistische raadsman iets minder vrij zijn bij de bepaling van zijn werkterrein dan zijn kerkelijke collega (wij zijn tenminste maar zo vrij hier van „collega” te spreken). De positieve kant van de zaak is intussen, dat er van humanistische kant voor de militairen iets kan worden gedaan en dat een humanistisch gerichte gedetineerde, die behoefte heeft aan geestelijke steun, niet meer via de ge-

vangenisdirecteur een request naar de minister hoeft te sturen om een humanist en geen dominee bij zich te krijgen.

Er is dus reden tot enige tevredenheid, al zouden wij overdrijven wanneer wij zouden zeggen, dat wij nu voldaan zijn. In een der dagbladen lazen wij als commentaar, dat ook Rome niet in één dag is gebouwd.¹⁾

In de begrotingsdebatten, die de Tweede Kamer in November en December pleegt te houden, is de kwestie van de geestelijke verzorging natuurlijk ook weer ter sprake geweest. Zou Evert Vermeer, de ijverige voorzitter van het Humanistisch Thuisfront, als Kamerlid over deze kwestie kunnen zwijgen? Overigens kunnen wij constateren, dat er dit jaar niet alleen van de zijde van de P.v.d.A. ten gunste van de humanistische geestelijke verzorging is gesproken. De V.V.D.-er Korthals heeft dit in het debat over de begroting van Oorlog eveneens gedaan.

Wij hebben weinig lust om die Kamerdebatten weer te gaan uitpluizen. De be-

langstellende krantenlezer zal er trouwens al een en ander over hebben vernomen. Maar één uitlating willen wij op deze plaats vereeuwigen. Minister Donker, de nieuwe bewindsman van Justitie, heeft verklaard, dat het niet op zijn weg lag, zich als minister in een waardering van de verschillende levensbeschouwingen te begeven. Dat was een voortreffelijke stelling, die lijnrecht tegenover het „stenen voor brood” van 's ministers voorganger, mr. Mulderij, staat. Overigens moet tot eer van mr. Mulderij worden gezegd, dat de regeling, die minister Donker nu voor de buitenkerkelijke gedetineerden gaat treffen, gebaseerd is op een rapport van een commissie, dat was uitgebracht onder het bewind van mr. Mulderij en dat door deze ook was aanvaard. Dit heeft zich tegen het eind van zijn ambtsvervulling afgespeeld, zodat hij geen gelegenheid heeft gehad, er in het parlement iets van te zeggen. Minister Donker heeft intussen duidelijk doen uitkomen, dat hij voort kon bouwen wat dit punt betreft op de „nalatenschap” van zijn voorganger.

Ss.

¹⁾ In feite citeer ik hier mijzelf. Wil mij dit niet kwalijk nemen, nu ik er eerlijk voor uitkom.

Ss.

(Vervolg van blz. 1)

vankelijk in een algemene symboliek van Leven en Dood, later, ouder geworden, oud geworden, in de Christelijke symboliek van God en Christus en hemel, heeft zij wat voor haar waarheid was, trachten vorm te geven. Zij legde onophoudelijk getuigenis af dat voor wie handelt in de praktijk van het leven, bezinning en verdieping op en in het leven zijn handelen alleen vruchtbaar kan maken, evenals bezinning en verdieping alleen hun waarde verkrijgen in het handelen. Haar bezinning, haar diepe geestelijke leven is steeds gekenmerkt door een vrijheid van dogma, door een symboliek zonder leerstelling, die de waarlijk groten van de moderne tijd eigen is. Mochten er al kerken en richtingen zijn geweest, die haar bij zich zochten, in te lijven, die hoopten op haar komst, zij stelde ze teleur, want haar geest kon zich nooit voegen naar de vervanging van het symbool door de benaderende verklaring.

De grootheid van haar geest openbaart zich echter meer in de weergaloze kracht waarmee zij het conflict tussen de droom en de daad heeft gepeild, dan in de wijze en de daad heeft gepeild, dan in de wijze waarop zij de waarheid vorm trachtte te geven in haar werk. De verwerkelijking van de liefde zou immer het gezicht van de waarheid wel onthullen. De wereld leed voor haar niet onder een tekort aan waarheid, maar ontbeerde de liefde te zeer. Van dat gemis en van het verlangen, ja, de hoop der vervulling heeft zij getuigd, haar leven lang.

B. C.

HAAST UI!

Indien voor 31 December ingezonden, kan met de op Uw kaart ingevulde gegevens nog in de begroting 1953 rekening gehouden worden.

2095 kaarten van de contributie-enquête waren op 3 December ontvangen.

IS DE UW ER AL BIJ?

Castellio-herdenking

Op 27 October 1953 zal het 400 jaar geleden zijn, dat Michaël Servet te Genève tot de brandstapel werd veroordeeld, hetgeen voor Sebastiaan Castellio aanleiding werd tot het schrijven van zijn klassiek pleidooi voor de verdraagzaamheid. „De haereticis an sint persequendi” (Of men de ketters vervolgen mag) en tot zijn opzienbarende polemie met Calvijn en Beza. Wij menen dat wij die 27ste October 1953 niet onopgemerkt voorbij moeten laten gaan, en dat er in deze tijd van groeiend fanatisme op politiek en religieus gebied alle reden is om de stem van Castellio op nieuw te laten horen. Voor het gehele Europese geestesleven is hij belangrijk geweest als religieus humanist en als apostel der verdraagzaamheid, en vooral in de Nederlanden hebben zijn ideeën over de vrijheid van godsdienst grote invloed gehad. Internationaal is een Comité d'action gevormd, bestaande uit vertegenwoordigers

van België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nederland, de Verenigde Staten en Zwitserland, dat een waardige herdenking van Castellio en Servet hoopt te organiseren. O.a. zal in 1953 een conferentie in Genève worden gehouden over Idee en geschiedenis der tolerantie.

In ons land is een Nederlands Comité bezig de herdenking voor te bereiden. Tot dit Comité behoren:

Prof. Dr B. Becker, Voorzitter; Prof. Dr C. J. Bleeker; H. Bongers; Mr A. le Cosquino de Bussy; Dr H. A. Enno van Gelder; Mr H. de la Fontaine Verwey; Prof. Dr J. Lindeboom; Prof. Dr C. W. Mönnich; Mej. Dr C. W. Roldanus; Prof. Dr J. M. Romein; Dr H. Schulte Nordholt; Prof. G. J. Sirks; Prof. Dr Th. C. van Stockum; P. J. Vuyk, Penningmeester; Dr S. van der Woude, Secretaris; Ds N. van der Zijpp.

Het plan bestaat om op bovengenoemde datum in verschillende plaatsen in Nederland (o.a. in de universiteitssteden) een herdenkingsbijeenkomst te houden, mede te werken aan het uitgeven van enige geschriften van Castellio en een bijdrage beschikbaar te stellen voor het herstel van de Castellio-plaquette in zijn geboorteplaats St. Martin-du-Fresne, die in de oorlog is vernield, zowel als voor de publicatie van een internationaal gedenkboek.

Financiële steun aan de verwezenlijking van deze plannen kan gegeven worden door storting van een bijdrage op postrekening 172975 ten name van de heer P. J. Vuyk, Mauricialaan 23, Overveen, penningmeester.

EED en BELOFTE

Zoals de meeste lezers van dit blad zich ongetwijfeld zullen herinneren, heeft een door het Hoofdbestuur van ons Verbond ingestelde commissie eind 1950 een rapport uitgebracht inzake het eedsvraagstuk. De commissie wees in haar rapport op tal van elementen in de huidige wettelijke regeling, die voor humanisten en in het algemeen voor ongodsdienstige mensen wel zeer weinig aannemelijk zijn. Zij beval ons Hoofdbestuur aan met kracht te bevorderen, dat het tot zodanige wetswijziging komt, dat voortaan steeds en in alle voorkomende gevallen aan betrokkenen zonder meer de keus tussen eed en belofte wordt gelaten. Het Hoofdbestuur keurde het rapport op 28 October 1950 goed.

Het kan ons op zich zelf slechts tot voldoening stemmen dat het aan de Katholieke Volks Partij nauw verwante Centrum voor Staatkundige Vorming in ons rapport aanleiding heeft gevonden zijnerzijds een commissie in te stellen, bestaande uit Prof. Dr. B. van Bilsen O.F.M., Prof. M. J. Oomen Pr., en Prof. J. H. A. Vermeulen Pr., welke tot taak kreeg háár zienswijze te geven op ons rapport. Dezer dagen heeft nu het Centrum het rapport van die commissie gepubliceerd.

De Centrum-commissie is tot de slotsom gekomen dat ons voorstel tot wetswijziging niet aanvaardbaar is. Zouden wij het rapport derhalve alleen op deze slot-conclusie beoordelen, dan zouden wij dit rapport niet anders dan in hoge mate teleurstellend moeten noemen.

Intussen zouden wij daarmee het rapport toch geen recht doen. Niet alleen weten wij het te waarderen, dat van Rooms-Katholieke zijde onze stellingen het voorwerp van ernstige studie zijn geweest, het rapport geeft er óók blijk van aan sommige praktische bezwaren, door ons tegen de huidige wettelijke regeling aangevoerd, wel te willen tegemoetkomen. Het is duidelijk, dat de commissie ons bezwaar tegen de veel-voorkomende gang van zaken ter terechtzitting, waarbij de rechter de houding aanneemt van de ernst der bezwaren, door getuigen, deskundigen en derg. tegen het afleggen van een eed aangevoerd, te moeten wege, niet licht telt. De Centrum-commissie is blijkbaar zo min als de commissie van ons Verbond onbekend met het feit, dat al te vaak mensen, die voor de rechter moeten verschijnen en de belofte in plaats van de eed willen afleggen, daartoe slechts worden toegelaten na een gedachtenwisseling, die weinig verheffend is en weinig zakelijk, ja — gelet op de omstandigheden — niet zakelijk kán zijn. De Centrum-commissie doet daarom de suggestie in de wet de bepaling op te nemen, dat het de rechter niet geoorloofd zal zijn in enig onderzoek te treden naar de oprechtheid van de afgelegde verklaring, voordat de te beëdigden persoon tot de belofte

wordt toegelaten.

Wij zouden het inderdaad als winst beschouwen wanneer een dergelijke bepaling tot stand zou komen. Wij voegen er aan toe, dat de bepaling — ook naar de bedoeling van de Centrum-commissie — nog wel iets anders zal moeten luiden dan deze commissie haar heeft geformuleerd. De verklaring, waarvan zij spreekt, is immers een schriftelijke, die ten overstaan van de rechter moet worden getekend door de belanghebbende. En nu is het niet zo, dat nog nádat de belanghebbende die verklaring heeft afgelegd, d.i. ondertekend, hij er voor zou moeten „vechten” tot de belofte te worden toegelaten — integendeel: vanaf het ogenblik, dat hij die verklaring heeft getekend, zal hij tot de belofte móeten worden toegelaten — maar hij heeft vaak het verzet te overwinnen van een rechter, die hem niet, op zijn mondeling verzoek, zonder meer tot het afleggen van een schriftelijke verklaring wil toelaten.

Er is voor ons nog wel meer te waarderen in het Centrum-rapport. Zoals wij hierboven reeds zagen, spitst voor de Centrum-commissie de hele kwestie voor wat betreft de praktische kant ervan, zich toe op de vraag of de rechter niet duidelijker dan tot dusver het toetsingsrecht zou moeten worden onthouden inzake de oprechtheid van de afgelegde (of: af te leggen) verklaring. De kwestie kón zich slechts voor de Centrum-commissie hierop toespitsen, omdat zij blijkens haar voorafgaande beschouwingen er volstrekt van uitgaat, dat reeds ingevolge de bestaande wetgeving zij, die geen godsdienst hebben, tot de belofte in plaats van de eed toegang behoren te hebben, daar ook te húnne aanzien van toepassing is, dat zij onoverkomenlijke bezwaren hebben tegen het afleggen van de eed, — onoverkomenlijke bezwaren, „ontleend aan hun opvatting omtrent de godsdienst.”

De argumenten, die de commissie voor haar opvatting aanvoert, zijn sterk, en, ook naar onze mening juist. Wij moeten echter in dit verband twee opmerkingen maken.

In de eerste plaats: dat het gewicht van de gronden, door de commissie aangevoerd voor háár opvatting, menige rechter — waarschijnlijk meer gevoelig voor de woorden van de wet dan voor de geschiedenis van haar totstandkoming — niet belet de wet een andere toepassing te geven dan ook de Centrum-commissie begeert. Een-voudige lieden, hebben in de rechtszaal met een fijn gevoel voor waarachtigheid hun verzoek om te worden toegelaten tot de belofte vaak gemotiveerd met de woorden: „ik geloof niet aan een God!” Te vaak is er dan een rechter geweest, die hun antwoordde: „o, maar dan behoeft U juist helemaal geen bezwaar te maken tegen het afleggen van een eed!”

Dit nu brengt ons als vanzelf tot onze

tweede opmerking in dit verband. Want hoe „klein” of oppervlakkig en hoe onjuist wij ook het antwoord van deze rechter mogen vinden, — de zaak wordt er voor ons eigenlijk alleen nog maar iets pijnlijker op, als we diezelfde rechter óók nog moeten toegeven, dat zijn antwoord niet geheel zonder zin is. Het is inderdaad voor ons humanisten, zo, dat wij ons *niet* op de meest juiste wijze uitdrukken als wij zeggen, onze onoverkomenlijke bezwaren tegen het afleggen van de eed te ontlenen „aan onze opvatting omtrent de godsdienst”. Wij drukken ons daarmee zeer on-eigenlijk uit. Juister, veel juister — en duidelijker en waarachtiger — drukken wij ons uit, wanneer wij verklaren, onze bezwaren tegen het afleggen van de eed te ontlenen aan onze eigen levens- en wereldbeschouwing. Hoe zou het ook anders kunnen? De ongodsdienstige, die verklaart zijn bezwaren te ontlenen aan zijn opvatting omtrent de godsdienst geeft daarmee eigenlijk blijk op dit punt vooral vanuit het negatieve te leven. Het is geen wonder, dat vooral de humanist behoefte heeft zijn houding meer positief te motiveren. Moet het niet een ieder te denken geven, dat de huidige wettelijke formulering méér recht doet aan de „ouderwetse” athëist, die vooral meent kerk en godsdienst te moeten bestrijden dan aan de „moderne” humanist, die zich in hoofdzaak door gans andere motieven en overwegingen gedragen weet?

Terwijl wij dus in de aanvang enige welgemeende woorden van waardering voor de arbeid van de commissie hebben kunnen plaatsen, zet hier onze critiek in. En bij nauwkeurige lezing van het rapport blijkt die critiek een ernstig, meer principieel karakter te moeten aannemen. Want de Centrum-commissie is blijkbaar zó benauwd, dat uit de wetgeving zou blijken van gelijkstelling van andere levens- en wereldbeschouwingen met godsdienstig geloof, dat daarom naar haar oordeel niet alleen niet voldaan kan worden aan ons verlangen, dat eed en belofte kortweg gelijk zouden worden gesteld, maar óók niet aan ons verlangen om in plaats van „bezwaren ontleend aan zijn opvatting omtrent de godsdienst” te lezen: „bezwaren, ontleend aan zijn levens- en wereldbeschouwing”.

Wij laten nu de kwestie van de gelijkstelling van eed en belofte nog even rusten; wij willen alleen spreken over de vraag hoe de wetgever de bezwaren tegen eedsaflegging moet qualificeren, willen belanghebbenden op grond daarvan worden toegelaten tot de belofte.

Wij willen nu betogen, dat de Centrum-commissie geheel ten onrechte meent, dat met het aanvaarden van de formulering „bezwaren ontleend aan zijn levens- en wereldbeschouwing” de gelijkberechtigtheid van andere levensbeschouwing met christelijk geloof zou zijn erkend. In het betoog

Is het Verbond op de goede weg?

Van tijd tot tijd krijgt de redactie van M. en W. artikelen of ingezonden stukken van lezers, die zich ernstig afvragen of het H.V. wel op de goede weg is en die — dat ligt in de vraagvorm opgesloten — tot een ontkennend antwoord komen. Ik mag veel van wat zij schrijven als volgt samenvatten.

Het H.V. wil zijn een organisatie, waarin alle buitenkerkelijken in Nederland een geestelijk centrum vinden en het doel daarvan is de volledige ontplooiing van ieder mens te bevorderen en op te komen voor geestelijke vrijheid en sociale gerechtigheid, om hulp te verlenen in de materiële en geestelijke nood, vooral van het buitenkerkelijk volksdeel en, zoals in punt 4 van de beginselverklaring te lezen staat, alle humanisten die het autonome humanisme aanvaarden te verenigen teneinde de verdieping, de verdediging en de verbreiding van de humanistische levens- en wereldbeschouwing te bevorderen. Volgens deze critici nu is het Verbond in zijn taak tekort geschoten toen hij tot verwezenlijking van deze hoge en wijde doelstelling de weg koos waarop hij zoveel mogelijk leden trachtte te winnen en dat hij, in navolging van de kerken, zich ging bezighouden met ziekenhuisbezoek, geestelijke verzorging van arbeiders in D.U.W.-kampen enz. „En blijkbaar”, ik haal de woorden aan van een briefschrijver, de heer W. C. Jansen uit Bussum, „heeft niemand zich in ernst afgevraagd of het wel juist is om de kerk in al deze dingen na te volgen. Indien men dit wel had gedaan, dan zou men ongetwijfeld tot het inzicht zijn gekomen, dat juist op deze terreinen van werkzaamheid, het tekort van de kerk het duidelijkste tot uitdrukking is gekomen, en haar gezag als geestelijke autoriteit het meest heeft geleden. Hier vooral treft het verwijt van de ernstige religieuze mens de kerk, dat zij zich heeft geconformeerd aan het staatsbestel en dat zij instituten als het gevangeniswezen en het militarisme, die zo geheel in strijd zijn met de menselijke waardigheid en met de geest van liefde en mededogen van het evangelie, niet alleen heeft aanvaard maar ook haar sanctie dekt.”

Het H.V. moet niet zijn „troostbrenger en berusting-prediker in gevangenis en militair tehuis, bij de slachtoffers van onze verouderde samenleving, maar als verkondiger en bouwverder van een nieuwe levenswereldorde...” zoals de heer Jansen het uitdrukt. Tenslotte heeft hij, en velen met hem, grote critiek op de „grote mate van zelfvoldaanheid over het feit, dat het H.V. thans bij de regering een zekere erkenning heeft gevonden...” „Ziedaar een zeer gevaarlijk verschijnsel voor een jonge geestelijke beweging met in wezen revolutionaire doelstellingen”.

Deze critiek, die ik heb samengevat in

haar kernpunten weegt zwaar, uitermate zwaar en het is nuttig en nodig hierover het een en ander te zeggen.

Gerechtaerdigd zou het zijn de critici deze vraag voor te leggen: Wat zou het Verbond dan wel moeten doen? Dus niet streven naar een groot ledental, niet deelnemen aan het geestelijke verzorgingswerk in militaire tehuizen, D.U.W.-kampen enz., niet naar erkenning streven, geen vacante centra openen. Het antwoord zou waarschijnlijk luiden: Neen, niet meedoen aan al dit werk dat voortkomt uit de fundamentele fouten van de menselijke samenleving. Wat wél doen? Een kleine groep, een Gideon's bende formeren die, brandend getuigend van hun humanistische idealen, de mensen zouden rijp maken voor een revolutie die het Humanisme in de wereld zou brengen. Ik gebruik het woord revolutie in de zin van een vrij plotselinge, in ieder geval fundamentele verandering van de gehele structuur der samenleving en laat in het midden of dit met of zonder bloedvergieten tot stand zou kunnen komen. Volgens de critici zonder bloedvergieten, neem ik aan. Het ligt verre van mij om deze zaak als onbelangrijk te zien, om deze te ridiculiseren of om deze mensen niet het volle pond te willen geven in de behandeling van deze kwestie; ik meen dat zij op mijn formulering ja zouden kunnen zeggen.

En wat moet hierop het antwoord zijn van hen die, hoewel pijnlijk duidelijk beseffend dat er nog maar nauwelijks enkele stappen zijn gezet, de weg toch als juist zien en die dan ook vastberaden in de gevolgde richting willen doorgaan? Misschien ten overvloede zij gezegd dat dit antwoord niet is het antwoord van het H.V., ook niet het antwoord van het Hoofdbestuur of van de Redactie, maar wel een antwoord van de meeste leden van het Verbond, om de eenvoudige reden dat op de tot nog toe gehouden congressen het algemene beleid is goedgekeurd.

Er zijn, in de loop der eeuwen, ettelijke theorieën verkondigd over het ontstaan der godsdiensten, historisch, sociologisch, psychologisch en zonder op een of meer theorieën hier in te gaan of voor de juistheid van een of meer te stemmen lijkt het mij een historisch feit dat een algehele ontevredenheid met het bestel in de wereld een belangrijke wortel is voor een groot verlangen naar iets geheel anders. De mens, klein, onvolmaakt, geneigd tot kwaad, gedoemd te leven in een onzekere, tijdelijke, onvolmaakte, veelal smartelijke wereld verlangt naar een stralend, eeuwig, zuiver bestaan. Al het aardse, het zintuiglijke, het genieten, de schoonheid, het streven naar waarheid, de liefde van mens tot mens, waaraan de dood een einde maakt, wat is het anders dan, zoals de Prediker zegt „Ijdelheid der ijdelheden”.

Elk groot, godsdienstig verlangen naar een eeuwig rijk van geluk voert tot het verlangen naar een eschaton, naar een uiteindelijk doel, naar de verwezenlijking van een komend koninkrijk. En geen kleine, aarzende stappen op een eindeloze weg mogen hier gezet worden, maar dat koninkrijk komt, plotseling, volledig, als de mens wedergeboren wordt. De voorwaarde is dat het ganse natuurlijke bestaan als zodanig als ijdel, zondig en nietswaardig wordt gezien.

In de 19e eeuw, door een groot aantal oorzaken, vervreemdt een groot gedeelte van het mensdom van de godsdienst, zoals die beleden wordt in de dogmatische kerken. Wat echter overbleef was het eschatologische verlangen naar een zuivere, gelukkige samenleving die, gevormd door „vernieuwde” mensen, het aardse heil zou brengen. Het socialisme, in al zijn schakeringen, bood zich aan als een stelsel dat dit aardse heil zou brengen en dat in staat was deze eindtoestand, die dan, min of meer statisch zou zijn, te bereiken. Een samenleving waarin de strijd der klassen tot het verleden zou behoren als de oorzaken van het ontstaan der klassen, de bepaalde bezitsverhoudingen in het kapitalistische stelsel zouden worden opgeheven. Welke allesbeheersende parallel moet er getrokken worden tussen de in dogmatische kerken, georganiseerde Christelijke godsdienst en tussen deze nieuwe wereldse godsdienstvorm? De wereld der zintuigen is waardeloos, wijl zondig en tijdelijk voor de Christelijke gelovige, de menselijke samenleving is waardeloos en onrechtvaardig wijl kapitalistisch voor de 19e eeuwse socialist. In beide gevallen één fundamentele, structurele fout die nooit of te nimmer door lapmiddelen te veranderen zou zijn. In beide gevallen een allesdoordringende, allesbeheersende onvoldaanheid over het bestaande en een vurig, profetisch geuit verlangen naar algehele verandering, in korte tijd, als het moest „met de wapenen der barbaren” te brengen. In beide gevallen een systeem, een structuur van leerstellingen, godsdienstig of werelds van oorsprong, waaraan men zich moest houden om het einddoel te bereiken. In beide gevallen systemen die in hun wegen om het einddoel te bereiken aan waarden van de menselijke persoonlijkheid afbreuk doen, daar zij de geestelijke vrijheid om hals brengen en tot een godsdienstige of saeculaire inquisitie moeten voeren.

Maar er is meer waarop van humanistische zijde de aandacht moet gevestigd worden. Elk einddoel voor individu of samenleving, elk sluiten dus van de wereld in een systeem is een principiële onhumanistische gedachte, en evenzeer onhumanistisch is het te menen dat de natuurlijke wereld ijdel en niets waardig is en dat er aan de samenleving maar één principiële

Zo durf ik te schrijven dat de meeste leden van het Verbond verheugd zijn bij elk nieuw lid dat toetreedt, verheugd zijn dat deze arbeiders in de D.U.W.-kampen nu en hier steun krijgen in hun geestelijke nood, dat de gevangenen als zij dat wenssen kunnen spreken over hun moeilijkheden met geestverwanten, verheugd zijn dat „de Ark” er is. In zijn beroemd dagboek „Tot zichzelf” schreef de Stoïcijnse keizer Marcus Aurelius: „Hoop niet op de ideaalstaat van Plato, maar wees tevreden als het ook maar het geringste vooruit zal gaan...”

„De Vrije Gemeente”
75 jaar

Dat wij aan dit jubileum hier enige woorden wijden, is niet omdat juist kort geleden één van haar voorgangers in openbare lezingen (en in een artikel in het jubileumnummer van Nieuwe Stemmen) gemeend heeft een ietwat éézijdige voorstelling van het Humanistisch Verbond te moeten geven, maar omdat in talrijke opzichten Vrije Gemeente en Humanistisch Verbond als geestverwante verenigingen beschouwd kunnen worden. Als wij het een tekort van de Vrije Gemeente achten, dat zij zich in haar arbeid tot nu toe wel zeer beperkt heeft, zo willen wij toch van onze bewondering getuigen voor de standvastigheid, die zij door haar 75-jarig bestaan getoond heeft te bezitten in de strijd tegen godsdienstige dogma's en voor een ondogmatische religieuze overtuiging.

Mx.

Bezinningsbijeenkomsten voor militairen

In de aanwezigheid van vele militaire en burgerlijke autoriteiten is op Maandag 17 November het Vormings- en Bezinningscentrum van het Humanistisch Thuisfront te Nunspeet geopend. Het Centrum is ondergebracht in het conferentie-oord De Ark van het Humanistisch Verbond.

Voorlopig wordt, met financiële medewerking van de Minister van Oorlog, begonnen met een tiental bezinningsbijeenkomsten ieder van vier dagen, waarvan er twee zijn gehouden in de laatste helft van November en de overige acht zullen worden gehouden in de maanden Februari en Maart van het komend jaar. Daarna hoopt men zoveel medewerking van het Ministerie te verkrijgen dat in het najaar van 1953 en in 1954 en volgende jaren het werk regelmatig zal kunnen worden voortgezet.

In iedere bijeenkomst zal plaats zijn voor 25 à 30 militairen. Dat er behoefte aan bestaat blijkt uit het feit dat zich bij een eerste oproep in de kranten meer dan 600 militairen voor deze bijeenkomsten opgaven. We zullen dus niet eens in staat zijn deze eerste stroom in de eerste tien bijeenkomsten te verwerken.

Waar ik op verzoek van het hoofdbestuur van het Thuisfront en in overleg met het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond de leiding van deze bijeenkomsten op mij heb genomen, gevoel ik er behoefte aan om van tijd tot tijd in de Humanistische tijdschriften verslag te doen van deze bijeenkomsten om onze lezers op de hoogte te houden van dit m.i. zo belangrijke werk.

Nu de eerste twee bijeenkomsten achter de rug zijn is het mogelijk een allereerste, uiteraard nog onvolledige, indruk, weer te geven.

Vooraf een opmerking die van groot belang is om mogelijke misverstanden te voorkomen. De geestelijke verzorging, want daarom gaat het hier toch, richt zich tot de mens in een bepaald verband zonder zich daarbij uit te spreken over de waarde van dat verband. Om een duidelijk voorbeeld te noemen: onze geestelijke verzorging van arbeiders in de D.U.W.-kampen betekent geen uitspraak van Humanistische zijde voor of tegen het handhaven van D.U.W.-kampen. Het is niet de taak van de verzorgingsapparaten om zich daarover uit te spreken. Zo betekent dan ook een geestelijke verzorging van militairen niet een uitspraak voor of tegen de handhaving van een leger en ook niet een uitspraak voor of tegen de juistheid van een of andere politiek in wier dienst zulk een leger wellicht zou kunnen worden gebruikt. Humanistische geestelijke verzorging betekent niet meer of niet minder dan de erkenning van het feit dat de individuele mens in vele gevallen bij zijn persoonlijke geestelijke, zedelijke en levensbeschouwelijke ontplooiing en zelfhandhaving de hulp van anderen niet kan ontberen en dat nu juist een bepaalde situatie zulk een hulp extra nodig kan maken. Daarom vindt men het verlangen van Humanistische zijde om deze geestelijke verzorging onder zieken, D.U.W.-arbeiders, gevangenen, soldaten

en anderen te kunnen verrichten. Wie meent dat het Humanistisch Verbond of welke organisatie ook met het verrichten van deze verzorging tegelijkertijd een uitspraak doet over de verbanden waarin deze verzorging moet worden uitgeoefend verstaat het wezen van deze verzorging niet.

Het gaat hier om een verband dat door het overgrote deel van het Nederlandse Volk noodzakelijk wordt geacht. Zolang een enigszins belangrijk aantal buitenkerkelijken daaraan deelneemt, hebben Humanistische geestelijke verzorgers er een taak.

Het spreekt verder vanzelf dat als men dit werk verricht, men voor de leiding mensen behoort te kiezen die dit werk positief zonder innerlijke weerstanden kunnen verrichten. Iemand, die innerlijk wordt geremd, is in het algemeen voor geestelijke vorming en -verzorging niet de geschikte man.

En nu de bijeenkomsten.

Nu ik de rapporten nog eens doorblader die door het overgrote gedeelte van deze eerste 60 deelnemers zijn geschreven word ik weer getroffen door het enthousiasme dat er bij allen, zonder enige uitzondering, uit spreekt. O zeker, de deelnemers zijn niet zonder critiek, gelukkig niet, het zou in onze geest al een heel slechte bezinning zijn geweest als de deelnemers er critiekloos uit waren te voorschijn gekomen. Maar enthousiasme en volledig enthousiasme, los van de vraag of ze nog op bepaalde delen critiek hebben. En waarom? Omdat hier in enkele dagen plotseling doorbrak dat waarvoor nu juist de militaire dienst voor deze niet-godsdienstige jongemannen geen gelegenheid biedt: een bezinning op eigen leven en levensproblemen in een geest waar ze volledig ja op kunnen zeggen. Wie de gesprekken in de ochtenduren heeft meegemaakt, het eerlijk naar elkaar luisteren en het voorzichtig spreken om tot juiste en waardevolle conclusies te komen, het gretig opnemen van de voordrachten en inleidingen die in de avonduren werden gehouden, wie het heeft meegemaakt dat na een lezing over Albert Schweitzer gezegd wordt: we gaan nog een drie kwartier Bach-muziek draaien, maar wie moe is kan gerust in de andere zaal wat gaan lezen of praten, en dat dan meer dan twee derden van de deelnemers in stille aandacht drie kwartier blijft luisteren, wie de werkdrijf van sommige deelnemers heeft gezien in de middaguren in de werkplaats bij het boetsen, pottenbakken, houtsnijden en schilderen, die weet, ook zonder aan dat aantal van 600 te denken, dat hier in een werkelijke behoefte werd voorzien, dat zich hier voor vele jonge mensen een sfeer ontwikkelde waarin ze zich voortaan voor goed zullen thuis gevoelen.

Heerlijk was de rust in deze bijeenkomsten, vele deelnemers spreken erover in hun

Mag ik er toch nog iets van zeggen?

Religie is natuurlijk óók relatie, al zegt het Latijnse woord dat niet direct. Daarom is het zo begrijpelijk, dat men aan „verband" gedacht heeft. Maar deze relatie is er een van de gehele menselijke persoon; er is niets, dat zo totalitair is als religie. En zou dan aan deze zo geheel in de relatie betrokken persoon juist niets „persoonlijks" mogen beantwoorden? Dat lijkt toch ook weer een beetje onwaarschijnlijk! Ik ben met u eens: Dit is niet gemakkelijk te plaatsen in een sluitend wereldbeeld. Maar is dat óók niet het geval met andere dingen, ja met heel de dynamiek, waarvan het leven getuigt?

Persoonlijk zou ik hier willen herinneren aan de oude spreuk: eerst leven, en dan pas filosoferen, een spreuk, die m.i. ook voor humanisten nog altijd geldt. En dan is Religie niet een zaak van het hoofd vooral, maar van het hart, vanwaar „de uitgangen des levens zijn". Als zodanig, als een stuk *leven*, met zijn zeer bijzondere en lastige eigenaardigheden, zullen wij het moeten nemen, wanneer wij ons erop gaan bezinnen, wat het toch eigenlijk wel wezen mag; een bezinning, waarmee we waarlijk

niet van vandaag op morgen klaar zullen komen!

Mij lijkt het veel eerder waarschijnlijk dan onwaarschijnlijk, dat de tegenwoordige mens in zijn religie zich op een „Hij" dan op een „Het" betrokken zal voelen (eigenlijk op een „Gij", maar dat is een ander lied), en dat die „Persoon" hem ook pas waarlijk in zijn diepste zelf, in zijn ethos, zal kunnen raken. Is dat zo, dan verliest elke onderscheiding tussen religie en godsdienst haar zin. En ik zou dan ook bescheidenlijk willen voorstellen, haar zeker niet als vanzelfsprekend te beschouwen.

Samenvattend meen ik, dat het uit een oogpunt van objectiviteit aanbeveling verdient, de termen geloof, godsdienst en religie in het spoor der taalkundige overlevering voor en door elkaar te blijven gebruiken; we zullen dan alleen — bewust van de onderscheidingen, die men hier en daar maakt — iedere term uit zijn verband moeten zien te verklaren. Bij andere meerduidige termen („liefde" bijv.) doen we dat ook. Zelfs aan de duidelijkheid van de taal is nu eenmaal een grens gesteld!

J. M. ROELOFSEN.

H. A. P.-S.

Humanistische Jeugdgroepen

In mijn eerste artikel over de Humanistische jeugdgroepen heb ik geschreven over de motieven die het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond er toe hebben gebracht te besluiten de oprichting van jeugdgroepen voor jongelui in de leeftijd van 15 tot plus minus 20 jaar te bevorderen.

Ik kan nu al wel mededelen dat ons is gebleken dat een aantal jongeren (en ouders) eenvoudig op dit teken heeft zitten wachten, in enkele weken tijds zijn we nu zover dat een tiental groepen zijn opgericht of in vergevorderd stadium van oprichting verkeren. Dit is o.a. het geval in Hilversum, Amersfoort, Hengelo, Amsterdam, Leeuwarden, Groningen, Leiden en Gouda. Ook in een aantal andere plaatsen wordt nog gewerkt. Het is een verrassing voor ons geweest om te zien hoe een beduidend aantal jongeren enthousiast heeft gereageerd, het is helemaal geen uitzondering als zo'n groep met een 25 of 30 leden start. Daarnaast heb ik de vorige maal geschreven over het karakter van een Humanistische jeugdopvoeding. Het gaat mij er nu om om in grote lijnen duidelijk te maken hoe m.i. de methodiek van deze groepen zou moeten zijn om het meest in overeenstemming te zijn met het vorige maand getekende karakter.

Vooraf een waarschuwing: Men zie deze artikelen niet als het programma van de komende jeugdgroepen. Wel zullen m.i. de hier te noemen punten bij de samenstelling van dit programma aan de orde komen, echter niet één man, maar de jongeren zelf zullen, wellicht met advies van ouderen, hun eigen werkprogramma en methodiek moeten vaststellen. Het is dus best mogelijk dat alles straks nog anders uitpakt dan in dit artikel wordt verondersteld. Men zie dus niet te veel in deze artikelen, ze zijn niet meer dan de formulering van een aantal gedachten, die straks, naar ik hoop, op hun bruikbaarheid zullen worden getoetst.

Een van de belangrijkste vraagstukken bij de methodiek van deze jeugdgroepen is m.i. de plaats die een jeugdorganisatie behoort in te nemen in het maatschappelijk — of als men wil — levensgeheel. Het is een bekend feit dat in de jeugdorganisaties die werden opgericht na de eerste wereldoorlog een sterke neiging tot isolering van de rest van de maatschappij is opgetreden. Deze neiging uitte zich door het aannemen van een aantal extreme gewoonten op het gebied van kleding, voeding en genotsmiddelen, de opbouw van een eigen levensstijl op het gebied van zang, dans, natuurleven e.a. en door een overschatting van alles wat uit de jeugdbeweging ontstond en — de negatieve factor van hetzelfde verschijnsel — een onderschatting van veel wat de ouderenwereld of de andere wereld te bieden had.

We laten in het midden of de jeugdbe-

weging goede gronden had voor deze opvattingen en neigingen, ook gaan we voorbij aan de vraag of deze isolerende neiging in pedagogisch opzicht gunstig of ongunstig heeft gewerkt, we volstaan met het constateren van het verschijnsel, dat nog eens samengevat aldus kan worden weergegeven: een jeugdorganisatie die werkt met het gezicht naar binnen.

Welnu het lijkt me dat de huidige jeugd voor een dergelijk werken met het gezicht naar binnen niet te vinden is, de jeugd van tegenwoordig heeft weinig behoefte aan een isolering van de rest van het maatschappelijk leven, ze gevoelt niet de minste neiging tot apart doen op het gebied van kleding, ze windt zich niet op over roken en snoepen, ze voelt zich niet aangetrokken tot een aparte dans- of zangcultuur, ze gaat gemakkelijk op in de samenleving en denkt niet aan apartheid en isolering. De bestaande jeugdorganisaties proberen met dit verschijnsel rekening te houden, een nu op te richten jeugdorganisatie zal slechts een kans hebben als ze radicaal breekt met de oude methode van het werken met het gezicht naar binnen en nieuwe methoden probeert die uitgaan van het tegenovergestelde principe: het gezicht naar buiten.

Juist in een Humanistische groepering zal dit met nadrukkelijkheid moeten geschieden omdat daar, wellicht sterker dan elders, aanwezig is, ook — of misschien juist — bij jongeren, een vrij sterke neiging tot handhaving van de individualiteit. Op het congres van de Humanistische Jongeren Gemeenschap (de organisatie van jonge leden van het Verbond) heb ik nog weer eens kunnen constateren hoe sterk bij Humanistische jongeren, ondanks een diep gevoelde behoefte aan samenzijn en gemeenschappelijkheid, een afkeer leeft tegen alles wat op grond van organisatorische noodzakelijkheid (en hoe gauw noemt men op dit gebied niet iets noodzakelijk dat het helemaal niet is) geweld doet aan de individuele vrijheid. De methodiek van de nieuwe jeugdgroepen zal dan ook niet alleen moeten zijn een werken met het gezicht naar buiten, maar tevens een poging tot individualisering met behoud van het noodzakelijke, en ook door de jongeren gewenste, saamhorigheidsbesef.

Wat wij ons dan ook voorstellen zijn groepen, die niet in het zalig bezit van nu ook een eigen levensovertuiginkje zich afsluiten van de rest van de wereld in een poging tot reïncultuur, maar een groep jongeren midden in het leven staand, worstelend met de eigen problematiek, nog niet in het bezit van een vaste levensovertuiging, maar wel zoekend naar wat het leven waardevol maakt, die in een regelmatig contact met anderen en andere groeperingen langzamerhand tot eigen formulering trachten te komen, waarbij het helemaal

niet nodig is dat ze aan het eind van de weg in devootheid de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond kunnen reciteren. Jongeren ook met een sterke behoefte aan culturele beleving, die zich daar echter niet voor afzonderen, maar die met anderen leren genieten van onze gezamenlijke cultuur, die schouwburg, concertzaal en bioscoop op het juiste ogenblik weten te vinden, die de waarde van de goede gramfoonplaat leren kennen, die, niet massaal maar alleen of met een enkele vriend of vriendin, een museum willen bezoeken, die ook zelf zingen, musiceren, kamperen en weet ik wat al, maar niet steeds en per sé in de afgesloten groep, maar samen met andere organisaties als de Vereniging voor Huismuziek, de Stichting Jeugd en Muziek e.a., waaraan ze soms als groep maar soms ook individueel of met enkelen aan zullen deelnemen.

Men kan zich afvragen wat dan het etiket Humanistisch voor deze groepen heeft te betekenen. Niet dat de jonge mensen die er binnenkomen nu maar meteen van zichzelf zeggen: Wij zijn Humanist, maar wel dat ze door hun meedoen een voorkeur uitspreken voor een Humanistisch klimaat, dat immers juist betekent vrij persoonlijk onderzoek naar alles dat waarde kan hebben en een eigen verantwoorde keuze van wat tenslotte in het persoonlijk leven de doorslag zal geven. Een Humanistische opvoeding is een open opvoeding en iedere werkelijke open opvoeding is een Humanistische opvoeding.

Ik veronderstel dat vele van de jongeren die op deze wijze in deze jeugdgroepen zullen verblijven zich bij het ouder worden Humanist zullen gaan noemen, maar ik vind het geen ramp als een aantal van hen dat niet doet. Men make zich hierover overigens geen zorgen: een werkelijk vrije opvoeding kweekt nooit dogmatici.

Om nog een praktische opmerking te maken: Deze jeugdgroepen moeten dan ook bescheiden zijn in het stellen van tijds-eisen. Als men werkelijk wil dat de jonge mens midden in het maatschappelijk leven blijft staan, dan moet men de jongere niet wegzuigen uit het gezonde gezins- en schoolverband, zoals helaas maar al te vaak door vroegere jeugdorganisaties is gedaan. Als zo'n groep eenmaal in de veertien dagen of drie weken tesamen komt en als de leden in die tussentijd individueel of in kleine groepjes aan bepaalde activiteiten van genoemde verenigingen op cultureel gebied, van schoolclubs of volksmuziekscholen of volkshuizen, van andere jeugdorganisaties deelnemen of een bezoek brengen aan theater of museum (dat zal ook van de financiën afhangen) dan is het schoon genoeg. Het is een fatale vergissing dat een goede jeugdgroep slechts kan bestaan als men vaak tesamen komt, ik ben haast geneigd om het tegendeel te beweren, hoewel ik natuurlijk weet dat ook hier grenzen zijn.

Tenslotte, hoe zal de band zijn tussen

deze groepen en het Humanistisch Verbond? Natuurlijk moeten deze gezamenlijke jeugdgroepen een zelfstandige organisatie worden, los van het Humanistisch Verbond. Wel, lijkt mij, zal er een organisatorische schakel moeten zijn tussen deze jeugdgroepen en de H.J.G. om overlappingsen te voorkomen. Het is voor mij ook vanzelfsprekend dat deze jongeren zichzelf zullen besturen. Mijn ervaring is, dat 17, 18 en 19-jarigen daar ook best toe in staat zijn.

Dus geen contact met de ouderen? Jawel en dan vooral omdat de jongeren dit zelf wensen. Men vergist zich nl. als men meent dat jongeren niets van ouderen willen aannemen, ze weigeren wel als regel dit te doen in een zekere dwangverhouding die de ouderen maar al te vaak scheppen. Er staat mij voor ogen dat het Humanistisch Verbond aan iedere jeugdgroep een z.g. mentor ter beschikking zal stellen, een jongere oudere die bereid is de jongeren met zijn advies terzijde te staan. Als er een landelijke organisatie ontstaat zou in het hoofdbestuur daarvan ook een mentor als adviseur aanwezig moeten zijn.

En verder laten we de jongeren hun gang gaan.

Zullen ze het rooien?

Ik ben ervan overtuigd dat er voor zulke groepen op den duur een grote ontwikkelingsmogelijkheid is omdat in buitenkerkelijk jeugdland een sterke behoefte bestaat aan de ontwikkeling van wel verantwoorde Humanistische opvoedingsmethoden. Ik juich het daarom toe dat het hoofdbestuur heeft besloten het ontstaan van deze groepen te bevorderen, deze artikelen hebben de bedoeling gehad de lezers alvast enigszins op de hoogte te brengen van de motieven die daartoe hebben geleid.

H. LIPS.

Belastingperikelen

Het zal verschillende van onze leden en begunstigers wellicht interesseren iets te vernemen omtrent de mogelijkheid om in hun aangifte voor de Inkomstenbelasting giften in mindering te brengen van het belastbaar inkomen.

Deze aftrekbaarheid wordt geregeld in Artikel 51 van het Besluit op de Inkomstenbelasting. Volgens dit artikel worden als giften uitsluitend beoordeeld de uit vrijgevigheid geschonken en niet verplichte bijdragen aan hier te lande gevestigde kerkelijke, charitatieve, wetenschappelijke en het algemeen nut beogende instellingen, alsmede kerkelijke belastingen.

De vermindering wordt alleen verleend indien gedurende het belastingjaar, waarop de aangifte betrekking heeft, een bedrag geschonken werd dat meer bedroeg van 2 procent van het belastbaar inkomen en tevens f 100,— te boven ging. Onder belastbaar inkomen wordt verstaan het inko-

men na aftrek van beroepskosten en persoonlijke verplichtingen. De vermindering bedraagt echter maximaal 3 procent van genoemd belastbaar inkomen.

Dat betekent dus dat zij, die gedurende een belastingjaar, in totaal 5% van hun belastbaar inkomen aan bovenbedoelde instellingen schenken, 3/5 daarvan van hun belastbaar inkomen mogen aftrekken, mits dat 3/5 deel meer is dan f 100,—. Schenkt men in totaal 3% van het belastbaar inkomen, dan mag een derde van dat bedrag van het belastbaar inkomen worden afgetrokken, mits dat 1/3 deel meer is dan f 100,—.

Andere voorbeelden kunnen de lezers, naar ik meen, zelf bedenken. Het komt er op neer dat men, om voor vermindering van het belastbaar inkomen in aanmerking te komen, meer dan 2% van het belastbaar inkomen moet hebben geschonken; dat deze 2% minstens f 100,— moet zijn en dat maximaal aftrekbaar is 3% van het belastbaar inkomen.

Aangenomen mag worden dat het Humanistisch Verbond gerekend wordt tot de hierboven bedoelde instellingen. Tot welke van de vijf categorieën, wil ik in het midden laten.

De aandachtige lezer zal ongetwijfeld opmerken, dat de kerkelijke belasting ook opgeteld mag worden bij het totaal aan giften. De direct daaruit voortvloeiende

NIEUWJAARSWENS

De door de Zon vergaasde wintermist
Hangt als een sluier ergens uit het ijle, hoge blauw;
't Is of hij van de horizon geheimen wist,
Die hij door 't vaag contour van dorp en hoeve zeggen wou.

De roeiboot ligt breeduit en stil
Tussen de schotsen, die zijn als foute sommen van Pythagoras,
En droomt, zoals de Winter altijd wil,
Van vrolijk klotsen, rietgeruis en riemgeplas.

De toverhand, die 's Zomers bloemen wekt,
Wuift nu zijn gulden kracht langs dichte ramen,
Waarop de witte bloementuin, ontkluisterd, lekt
En 't uitzicht vrijgeeft om de verte te omvâmen.

Gelijk de meeuw, eerst schril en grauw
Nu hoopvol zeilt, door 't zonlicht zilver getipt,
Zo scheert de Tijd door winterkôu,
Tot hij verheugd bij 't Nieuwe Jaar naar binnen glipt.

't Licht voor ons als de einder in de nevel,
Of van een kleine boot bescheiden droom,
Als een bloem van ijs of ruimte voor een meeuw, alevel!
Als uit zijn diepste diepten maar de Vrede koom!

H. J. VAN ZEVENTER.

vraag is dan: „contributie aan het Humanistisch Verbond ook?”. Ik zou die vraag wel bevestigend willen beantwoorden, maar op zijn zachtst uitgedrukt lijkt het me niet onmogelijk dat de Inspecteur van Financiën daar anders over denkt...

Mochten er leden zijn die daarover eens met hun Inspecteur gaan praten, dan houd ik mij voor een verslagje van dat gesprek aanbevolen.

Wellicht ten overvloede moge Uw aandacht nog erop worden gevestigd, dat het eventueel af te trekken bedrag bepaald wordt door alle giften aan verschillende instellingen bij elkaar op te tellen. Het af te trekken bedrag behoeft dus niet alleen aan het Humanistisch Verbond geschonken te zijn! Eventueel ten laste van het inkomen van de belastingplichtige betaalde kerkelijke belasting, mag ook nog meegeteld worden.

Nu hoop ik maar dat er leden zijn die onmiddellijk aan het rekenen slaan en die dan, als blijkt dat het totaal van de geschonken bedragen nog geen 2% van het belastbaar inkomen is, direct er voor zullen zorgen dat ze van de aftrek kunnen profiteren door het Humanistisch Verbond te gedenken. Maar in Uw eigen belang moet ik dan nog even wijzen dat het maximaal aftrekbare bedrag 3% van het belastbaar inkomen is!

J. BIJLEVELD.

Mens en Klooster

Het wil me voorkomen, dat Mr. A. Dirkzwager de kwestie betreffende de kloosterlingen iets te rigoureuus gesteld heeft. Inderdaad bestaat er collisie tussen de Codex iuris canonici en ons geldend burgerlijk recht, maar welk recht beheerst uiteindelijk het leven der kloosterlingen? Zal de Nederlandse staat bijvoorbeeld dulden, dat een Nederlands kloosterling zijn stemplicht verzaakt of — casus non dabilis — een dagvaarding negeert?

Ik zou me ook af willen vragen of Mr. Dirkzwager de overeenkomst, waarbij men toetreedt tot een kloosterorde niet even goed de overeenkomst van maatschap (het winstdoel hoeft stellig niet te ontbreken!) of een vereniging zou kunnen noemen i.p.v. een arbeidscontract.

Essentieel is m.i. de zaak vanuit het standpunt der kloosterlingen te bezien en ons af te vragen: wat zullen deze meer vrezen: de Pauselijke banbliksem of de wrekende hand van de Nederlandse Overheid?

Ongetwijfeld de eerste, hetgeen aan de andere kant niet weg neemt, dat zij te allen tijde aanspraak kunnen maken op bescherming door onze Overheid. Hierin zal de Codex hen niet kunnen belemmeren.

Het wil me voorkomen, dat de hele kwestie er meer één van zeden is dan van recht. De kloosterling, die zich onttrekt aan zijn gelofte zal misschien in zijn katholieke milieu geboycot worden of geëxcommuniceerd; andere — meer strafrechtelijke — sancties zal hij niet hoeven vrezen. Maar in hoeveel andere groepen komt deze uitstoting niet voor zonder dat de Overheid ingrijpt?

Utrecht,

G. F. PALM.

De Ontwikkeling van het Natuurwetenschappelijke Wereldbeeld

Mag ik, geachte redactie, een vraag stellen aan Mevrouw Proost-Thoden van Velzen, n.a.v. haar interessant artikel in het vorige nummer van M. en W.? Bij voorbaat dank.

Mevrouw Proost zette daarin uiteen, hoe men in de natuurwetenschap anders dan vroeger is gaan denken over allerlei, dat met de zwaartekracht samenhangt. Wij weten, beter dan de Middeleeuwers, hoe deze werkt van het middelpunt der aarde uit, zodat onze tegenvoeters wel evenals wij „naar beneden” maar niettemin in tegengestelde richting worden getrokken. Er is, in deze, geen „absolute richting”, die al wat valt zou volgen. Deze kennis is nu wel algemeen goed.

In het slot van haar artikel gaat Mevr. Proost dan echter van de ruimte over op

de tijd, maakt zij melding van Einstein's relativiteitstheorie en stelt, dat er evenmin een „absolute tijd” bestaat, die voort zou leiden naar een buiten hemzelf gelegen doel. Zoals het aardse alleen maar naar de aarde getrokken wordt, zo gaat ook de tijd „naar zich zelf”. En overspringend van de tijd naar het leven gaat zij voort: „Doel en zin van het leven liggen in zich zelf. Iedere dag, ieder uur, iedere minuut van het leven is belangrijk, niet om wat er uit voortkomt, maar om wat het op zich zelf is en betekent.”

Nu ben ik, met vele lezers van M. en W. geen expert op het gebied der natuurwetenschap. Maar dat is ook niet nodig om in te zien, dat hier aan uitermate belangrijke levensvragen wordt geraakt. En daarom zou ik het buitengewoon op prijs stellen, wanneer Mevrouw Proost tijd en lust zou kunnen vinden om hierover nog eens iets uitvoeriger te schrijven. Vragen, die bij lezing van haar artikel in mij — Middeleeuwer van 1952? — opkwamen, zijn bijv.:

Welke invloed moet het wegvallen van een „absolute tijd” hebben op ons besef van causaliteit en finaliteit, en daarmee wellicht op onze zedelijke waarderingen en doelstellingen?

Valt, wanneer elke minuut zo op zich zelf gesteld wordt, niet alle continuïteit en daarmee alle menselijkheid in ons leven weg?

Ik bedoel met deze vragen slechts duidelijk te maken, waar het voor mij (en voor velen, vrees ik) mistig is en ik zou graag uit die mist geholpen worden. Wil Mevrouw Proost enige voor leken leesbare literatuur opgeven, dan zal ik ook daarvoor reeds erkentelijk zijn.

Den Haag.

J. M. ROELOFSEN.

Het doet ons genoegen te kunnen berichten, dat Mevr. Proost zich bereid verklaard heeft in een volgend nummer, w.s. in Februari, op de vragen van de Heer R. in te gaan.

Red.

Een goed verstaander . . .

heeft aan een half woord genoeg. Een ingewijde soms aan enkele letters. Zo blijkt uit het Nov. no. van Mens en Wereld, dat het „Opbouwfonds” in 1952 is omhooggestoten o.a. door de bijdragen van enkele prominenten in ons Verbond.

Wanneer we dit no. van Mens en Wereld goed en wel hebben ontvangen (en gelezen?) wensen we elkaar een „goed” 1953. Een „goed” nieuwjaar.

Wil de redactie hieronder eens de ingestelde humanistische fondsen met hun doelstelling beknopt vermelden?

Laten wij, voorzover wij op een in financieel opzicht goed „oud”-jaar kunnen terugzien en mogelijk sommigen van ons die de tijd gekomen achten een goede toekomstige bestemming van hun bezit aan te wijzen, de vermelding van de fondsen en hun doel eens rustig lezen en . . .

Een goede verstaander . . .

„pijpekop”

Het is niet zo ingewikkeld met die fondsen als „pijpekop” schijnt te denken. Zolang het aantal leden van het Verbond zo gering is, dat uit hun contributiebijdragen de kosten van de activiteit van het Verbond niet gedekt kunnen worden, zolang zullen de contributiebijdragen aangevuld moeten worden met giften van personen en instellingen, die het werk van het Verbond van voldoende belang achten om dit niet door gebrek aan geldmiddelen te laten stranden. Deze giften komen in het „Opbouwfonds”. Uit het opbouwfonds moet dus het tot nu toe elk jaar op de begroting verschijnende „tekort” gedekt worden, en tot nu toe is dit, dank zij de inspanning van Centraal Bureau, Hoofdbestuur en gelukkig ook vele anderen, steeds min of meer gelukt. Maar een lichte taak is dit allerminst. Wat U hieraan kunt doen om die taak te verlichten? Ten eerste: leden winnen; ten tweede: Uw contributiebijdrage verhogen; ten derde: een kleine of grote gift aan het opbouwfonds (voor grote giften zie het artikelje Belastingperikelen in dit nummer); ten vierde: anderen opwekken tot steun aan het opbouwfonds, desgewenst in overleg met het Centraal Bureau. Wilt U er overigens nog aan denken, dat onze begroting tot nu toe altijd maar een minimum-begroting is. Wij zouden veel meer willen doen, en dit zou kunnen als de geldmiddelen er zouden zijn.

Het Bouwfonds De Ark is in 1952 ingesteld om de gelden bijeen te brengen om ons vacatiecentrum in te richten en te verbeteren (Zie M. en W. Juni: Nog een kant van de Zaak).

Red.

Ontvangen Brochures

Het Verdrag van Genève van 12 Augustus 1949 betreffende de Bescherming van Burgers in Oorlogstijd. Uitgave van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid en het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Roode Kruis, 1952, prijs ?

Als vierde in de reeks van Conventies van Genève, die de rechten van de mens in oorlogstijd behandelen, (gewonden en zieken van de legers te velde, 1e conventie; gewonden en zieken bij oorlog ter zee, 2e conventie; en krijgsgevangenen, 3e conventie) is in 1949 een verdrag ter bescherming van burgers in oorlogstijd gesloten. De brochure geeft de inhoud van het verdrag verkort weer, doch vermeldt niet door welke landen dit verdrag werd geratificeerd, d.w.z. voor welke staten het geldt.

Ben Groeneveld, De waarde van het Levenspel (Jeugdpers No. 10)

H. Lips, De achtergrond van ons opvoedingswerk (Jeugdpers No. 11)

N. Beets, Waarom in het jeugdwerk coöductie? (Bestek No. 1)

Mr. J. In 't Veld, Opvoeding van jonge mensen tot Staatsburger (Bestek No. 2)

Vier uitgaven van de Moderne Jeugdraad, Keizersgracht 717, Amsterdam, prijs f 0,40 voor leden van aangesloten organisaties, waartoe ook het Hum. Verbond behoort.

De laatste loodjes

Wij mogen niet mopperen. Ons dringende beroep voor een ernstige zaak is door velen beantwoord.

Onze dank aan allen die gehoor gaven aan ons verzoek om de antwoordkaart betreffende de contributie-enquête ingevuld terug te zenden. Eveneens dank aan de vele gemeenschapsbesturen die de oproep ondersteunden door overname in hun gemeenschapsorgaan, alsmede aan de werkers die op pad zijn geweest om de leden nog eens persoonlijk erop te wijzen dat inzending van de kaart voor hen een kleine moeite en voor het Centraal Bureau een grote steun betekende.

Maar geheel tevreden? Neen, dat mogen we niet zijn. Steeds weer zal het Humanistisch Verbond niet alleen moeten bewijzen dat het opkomt voor de rechten van de buitenkerkelijken, maar ook dat de in het Verbond georganiseerde buitenkerkelijken zich ervan bewust zijn dat er voor het bereiken van de gestelde doelen offers gebracht moeten worden.

Wij vernamen gevallen van steuntrekken, van „Dreespensioen“ genietenden, die niet achter wilden blijven en hun contributie met een kwartje verhoogden.

Maar nogmaals, ook van diegenen die niet tot verhoging van de contributie kunnen overgaan, verwachten wij de ingevulde kaart terug.

Haast U, het is haast 31 December en dit is de laatste oproep. Zorgt dat Uw kaart erbij komt. Wij kunnen onze oproep (helaas?) niet stimuleren door een prijsvraag of een loterij met prachtige prijzen. Wij doen ons beroep doodeenvoudig op de offerbereidheid en het gevoel van verantwoordelijkheid van alle leden.

J. BIJLEVELD.

Nieuws van De Ark

MUZIEKWEEKEND.

Niettegenstaande Noach in de drukte vergeten had ook een koppeltje musici in zijn ark op te nemen, heeft deze nobele diersoort toch op de een of andere wijze kans gezien het hoofd boven de woeste baren te houden en de zondvloed te overleven. Hiermee was het verzuim echter niet hersteld en het zal de humanistische nazaten van dit onuitroeibaar gebleken muzikantenras daarom plezier doen te vernemen, dat thans, na zo veel eeuwen, de fout van de oude Noach zal worden gerectificeerd. Alle muzikanten en zangers in het Verbond worden namelijk hierbij uitgenodigd tot een tweedaagse vaart op onze eigen Ark te Nunspeet en wel op Zaterdag 7 en Zondag 8 Maart 1953. We gaan met elkaar zingen en musiceren, praten over ons werk en bespreken, op welke wijze de muziek en de zang in het Verbondsleven zijn op te nemen en uit te

bouwen. De leiding zal bestaan uit Marie Veldhuyzen en Ab Weggelaar. De kosten zijn gesteld op f 4,50 in welk bedrag is begrepen ontbijt en een warme maaltijd, koffie en thee, alsmede de muziek, die in het weekend zal worden gezongen en gespeeld. We beginnen Zaterdag pl.m. 4 uur en eindigen Zondag om 5 uur.

Aanmelden, onder opgave van leeftijd, geslacht, stem (sopraan, alt, tenor of bas) en muziekinstrument, bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1 te Utrecht.

Laat deze eerste gelegenheid, om landelijk met alle zangers en muzikanten in het Verbond een weekend door te brengen, niet voorbij gaan!

Ab. W.

Bouwfonds „De Ark“

Saldo 2e Verantwoording f 2.845,66; H. M. A. R. te R. f 2,50; Gem. S. f 10,—; Op „De Ark“ ontvangen f 9,10; Dr. H. J. B. te D. f 25,—. Totaal f 2.892,26.

Opbouwfonds

Saldo 1e Verantw. f 11.811,06; J. J. B. te G. f 10,—; L. M. te Sch. f 1,—; C. F. H. te A. f 5,—; C. J. J. te A. f 10,—; J. S. te A. f 10,—; C. C. d. J. te Sch. f 1,50; G. J. T. te 's-Gr. f 5,—; W. C. K. te B. f 1.000,—; J. H. D. K. te G. f 5,—; A. v. d. W. te A. f 10,—; R. d. J. te Z. f 100,—; N. N. f 805,47. Totaal f 13.774,03.

Cursus Philosophische Anthropologie

De Stichting Socrates stelt zich voor, te beginnen op een nader af te spreken dag in Januari, een cursus te organiseren in de hedendaagse *Philosophische Anthropologie*. ten einde de betekenis na te gaan, die deze wijsgerige mensbeschouwing voor het Humanisme kan hebben. Aan deze cursus zal zoveel mogelijk het karakter van een werk-cursus worden gegeven, waarop een bepaald boek, waarschijnlijk van Maurice Merleau-Ponty, bestudeerd zal worden. Cursus-leider is Drs. Hans Redeker. De cursussen zullen om de veertien dagen, telkens op een Zaterdagmiddag, worden gehouden, om ook hen, die buiten Amsterdam woonachtig zijn, in de gelegenheid te stellen, er aan deel te nemen.

De filosofische anthropologie wil een strict wijsgerig ontwikkelde en gefundeerde theorie van het menselijke geven en is, zeker bij de te behandelen schrijvers, in die zin humanistisch, dat zij haar menselijkheidstheorie op geen andere basis dan die der redelijke bezinning ontwikkelt. De cursus is in het bijzonder bestemd voor al diegenen, die zich met de theoretische en filosofische aspecten van het Huma-

nisme bezig houden, en die uit dien hoofde belang stellen in wat bepaalde actuele stromingen, waartoe bijv. ook de existentie-philosophie behoort, over de mens te zeggen hebben.

Deelnemingsprijs: naar gelang van de deelneming nader vast te stellen, echter in geen geval hoger dan f 3,— per cursusmiddag, met dien verstande, dat zij, die buiten Amsterdam woonachtig zijn, reiskosten 3e klas in mindering mogen brengen. Opgaven voor deelneming te richten aan: Mr. H. B. J. Waslander; Rooseveltlaan 38, Amsterdam-Z.

Weekend Hum. Jeugdbeweging

Weekend van de Humanistische Jeugdbeweging in oprichting, op 24 en 25 Januari op de Grasheuvel in Amersfoort. Deelnemersprijs f 2,50.

Jongens en meisjes in de leeftijd van 15—21 jaar die aan deze bijeenkomst, waaraan ook een bont programma verbonden is, willen deelnemen, moeten zich vóór 15 Januari opgeven bij Inge Slob, Noordsingel 154, Rotterdam.

Ontvangen Brochure

Dr. Karl Becker, *Die Religionen und der Krieg*, Verlag Kurt Haslsteiner, Stuttgart, DM. f 0,60.

Het is misschien niet helemaal billijk tegenover de schrijver, een Duits geestverwant, om zijn brochure over de godsdiensten en de oorlog zo hevig te veroordelen, maar wij menen, dat wij aan brochures als deze in het minst geen behoefte hebben. Schr. geeft aan de hand van een aantal citaten uit oude en nieuwe testament, van kerkvaders en anderen, aan, dat door de betreffende auteurs de oorlog in vele gevallen geduld, toegejuicht of zelfs verheerlijkt wordt, en voorts dat verschillende tekstuitleggers getracht hebben om die passages uit de Bijbel, die pacifistisch van aard genoemd zouden kunnen worden, anders te interpreteren of van onwaarde te verklaren.

Het wil ons echter voorkomen, dat de argumentatie uiterst zwak is en dat het weinig moeite zou kosten om citaat tegenover citaat te stellen en tot een tegenovergestelde conclusie ten aanzien van de verhouding godsdienst-oorlog te komen. Dat in wezen zowel het Christendom als oudere en nieuwere godsdienstige tradities veelal vreedzaam van aard zijn en de oorlog veroordelen is geen nieuwe wijsheid. Pas waar de op bepaalde godsdienstige wereldbeschouwing gebaseerde organisatie macht zoekt, tot welk doel dan ook, of tot onverdraagzaamheid vervalt, blijkt vaak, dat de oorspronkelijke waarden vergeten of zelfs verguisd worden. Maar geldt dit alleen voor de godsdiensten? Is niet overal waar macht als factor optreedt de liefde

Mx.

De motor draait . . .

We schrijven deze rubriek dit maal met gemengde gevoelens. Het is n.l. de laatste maal dat De Motor draait zal verschijnen. Wel blijft de motor van het Verbond op volle toeren lopen, maar er zal in deze rubriek geen verslag meer van worden gedaan. Er zijn verschillende redenen voor deze stopzetting. In het Centraal apparaat hebben zich langzamerhand verschuivingen voorgedaan, waarmede we nu in de praktijk rekening moeten houden. Schrijver van deze rubriek is steeds meer overgegaan van het organisatorische werk naar het werk van geestelijke verzorging, met name nu hij op zich heeft genomen, uiteraard met instemming van het hoofdbestuur van het Verbond, om de leiding op zich te nemen van de bezinningsbijeenkomsten voor militairen, die worden georganiseerd door het Humanistisch Thuisfront en die hem in 1953 waarschijnlijk twee tot vier maanden geheel in beslag zullen nemen. Daarnaast gaat het jeugd- en jongerenwerk steeds meer van onze aandacht en energie vragen.

Aan de andere kant mag worden gezegd dat nieuwe figuren de laatste jaren een steeds belangrijke plaats zijn gaan innemen in het organisatorisch werk van het Verbond. Dit geldt met name van de secretaris van het hoofdbestuur, die kans heeft gezien in de afgelopen tijd, naast het typische secretaris-werk ook een belangrijk deel van zijn aandacht aan organisatorische zaken te wijden. We mogen hem bij de ontwikkeling die het Verbondswerk neemt daarvoor wel zeer dankbaar zijn. Het ligt dan ook in deze lijn der ontwikkeling dat de Heer Coenders, natuurlijk in een hem eigen vorm, de berichtgeving t.a.v. de zaken die tot nu toe in de Motor draait verschenen zal overnemen. We wensen hem daarbij een goed succes in de vorm van een grote lezerskring.

Het is ook om andere redenen wel goed zo. Deze rubriek wordt nu reeds door mij verzorgd vanaf 18 Mei 1948, d.w.z. reeds vier en een half jaar. De lezers zullen het me niet kwalijk nemen: Op zo'n iedere maand terugkerende rubriek raak je eens uitgekeken, je hebt niet meer de frisheid om veranderingen aan te brengen, het werk dreigt een sleur te worden. Dat is het moment om er mee op te houden en naar iemand om te zien die met nieuwe ideeën aan de slag kan gaan. Het is het moment van de noodzakelijke aflossing van de wacht. Ik weet niet of het met de Motor draait nu wel precies zover was, maar het was er in ieder geval niet zo heel ver vanaf en daarom alleen al is het goed dat een ander, in een andere vorm, deze zaak eens over neemt.

Toch wen je aan zo'n maandelijks terugkerende rubriek, je raakt er zelfs enigszins aan gehecht, vandaar de gemengde gevoelens.

Intussen ander werk vraagt ons volle energie — en dat is maar goed ook. Voor de laatste maal dus — nieuws van Centraal apparaat en gemeenschappen:

Uitbreidingsactie

We hebben de indruk dat nog niet alle gemeenschappen bezig zijn met deze actie. Toch is dat nodig wil het Verbond voortgaan met de in de laatste jaren normaal geworden aanwas van leden. Het is niet waar dat wie rijp is voor het Verbond wel vanzelf komt binnenwandelen. Een ieder die wel eens mee geweest is op huisbezoek weet dat er zeer velen zijn, die geestelijk volkomen bij ons behoren maar die door allerlei toevallige omstandigheden nog niet als lid zijn toegetreden. De meest voorkomende omstandigheid is: onbekendheid met wat het Verbond wil en doet.

Daar vergist men zich n.l. wel eens in. Misschien is het waar dat er niet zo heel veel mensen meer zijn die nog nooit de naam Humanistisch Verbond hebben gehoord, maar er zijn er stellig velen die niet weten wat beginsel en doel van het Verbond zijn. Wanneer men een huisbezoekactie begint met het doel hierover voorlichting te verstrekken en men zorgt voor goed geselecteerde adressen, dan zal men verbaasd staan over het succes dat men hiermede heeft. En het is helemaal niet nodig dat er een grote groep van huisbezoekers is, desnoods kan één man of vrouw het in zijn of haar eentje doen, al is dat nu ook weer niet beslist noodzakelijk. Waar enkele mensen aan het werk gaan, daar komen vast en zeker nieuwe leden, men ontmoet dan op de Zondagochtend-bijeenkomsten een aantal nieuwe gezichten, oude en nieuwe leden geraken in een zeker enthousiasme omdat het zo goed gaat, er melden zich nieuwe en oude leden aan voor werkzaamheden, men staat voor de noodzakelijkheid het werk uit te breiden omdat men anders niet aan deze wens kan voldoen. In zeer korte tijd kan een gemeenschap zo tot bloei geraken.

Fantasie? Allerminst, verschillende gemeenschappen zijn op deze wijze, of soortgelijke, tot bloei geraakt, maar hoe de wijze ook was, altijd was de oorzaak dat één, twee of drie mensen tegen elkaar of zichzelf zeiden: We gaan wat doen.

Na 1 Januari is de meest geschikte tijd voor een goede huisbezoekactie. Het best is dan om nu de selectie van de adressen ter hand te nemen en het bijeenbrengen van enkele huisbezoekers. En laat dan na 1 Januari in iedere gemeenschap eens twee of meer mensen de schouders er onder zetten door b.v. tot aan het congres één of twee avonden per week op huisbezoek te gaan. U zult verbaasd staan over de resultaten.

Gemeenschappen.

In vele gemeenschappen wordt de behoefte gevoeld om de onderlinge band tussen de leden te versterken om zodoende werkelijk te geraken tot enig gemeenschapsleven. In dit verband noteerden we uit de nieuwsberichten van een aantal gemeenschappen:

Deventer: In het vorig nummer werd o.a. geschreven over bijeenkomsten voor de leden, waarbij enige principiële punten van het Humanisme ter sprake zullen komen. Het bestuur is verheugd dat hiervoor een goede belangstelling blijkt te bestaan. Een zeventiental leden hebben zich opgegeven. De bijeenkomsten zullen worden gehouden ten huize van Dr. Daan.

Verder organiseert dezelfde gemeenschap een zangclub, die regelmatig bijeenkomt.

Amersfoort: Ook hier is een zanggroep aanwezig, die o.a. medewerkt aan een Kerstbijeenkomst en een Oudejaarsbijeenkomst die deze gemeenschap belegt. Ongetwijfeld zijn dit bijeenkomsten die de band tussen de leden kunnen versterken.

Velsen: Uit het gemeenschapsnieuws: Vrienden, we hebben de vorige keer aangekondigd, dat we bij voldoende deelname in drie plaatsen in onze gemeent samenkomsten zouden organiseren bij enkelen van onze leden aan huis. Welnu we willen daarmee starten.

Dordrecht: Het ligt in het voornemen met de discussie-groep (waarvoor U zich nog steeds kunt opgeven) de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond in vergelijking met de punten die Dr. Cohen uit Leiden ons gaf, te behandelen.

Maastricht: Om de band tussen de leden onderling te versterken heeft het bestuur in zijn laatste vergadering besloten op bepaalde avonden huiskamerbijeenkomsten te houden. Voorlopig zijn hiervoor de eerste en de derde Donderdag van de maand gekozen.

Groningen: De literaire Club zal, evenals de voorgaande winters, weer eens per veertien dagen onder leiding van Dr. G. J. Geers bijeenkomen. Het ligt in de bedoeling ditmaal nader kennis te maken met de figuur van Herman Gorter.

Utrecht: Daar heeft men besloten om, wat trouwens reeds in meer gemeenschappen wordt gedaan, na afloop van de Zondagochtendbijeenkomsten geen algemene discussie te houden, maar om na de inleiding van de spreker de bijeenkomst te sluiten om dan met allen, die dat wensen met de inleider nog een kopje koffie te drinken en wat na te praten. Deze methode heeft vele voordelen. Ten eerste, ieder die bijtijds thuis wil zijn (ouders met kleine kinderen b.v.) kan dit doen zonder te storen, in een kleinere nablijvende groep kan beter worden gediscussieerd en tenslotte brengt zo'n kleine napratende groep mensen een prettige onderlinge band.

Zwolle: In Zwolle tenslotte is men bezig met de organisatie van een midwinterfeest

(Zwolle vergeve het me, het woord komt me maar moeilijk over de lippen) terwijl een viertal vrouwelijke leden het ziekenbezoek aan buitenkerkelijke zieken ter hand heeft genomen.

Over Humor. De vorige keer hebben we ons een grapje veroorloofd over de gemeenschap Sneek die zijn jubileumfeest vierde in een humoristische stijl met de aankondiging van een aantal attracties waarbij woorden als blikopener en uitsmijter werden gebruikt. Het grapje is, helaas, niet in goede aarde gevallen, ik heb er een beetje boze brief over ontvangen van de secretaris van de gemeenschap. Kom, kom, Snekers, het was goed bedoeld, hoor, en als jullie zelf met humor beginnen moet je anderen niet te gauw kwalijk nemen als ze in stijl proberen te blijven. Ik hoop dat het desondanks een uitstekende bijeenkomst is geweest.

Centrale Bibliotheek.

Gaarne houden we ons aanbevolen voor de toezending van werken voor onze bibliotheek. Toezendingen aan: H. Lips, Madoerastraat 15, Amersfoort.

De kerkelijken zorgen voor hun wezen door het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel „Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de Secretaris W. DE HAAS, Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W.

Heden ging van ons heen onze lieve man en vader

BEREND JAN HENDRIK
MATEN

op de leeftijd van 42 jaar

C. H. Maten-Mooij
Berend-Jan
Marijke
Martien

Utrecht, 7 December 1952,
Mendelssohnstraat 55.

De Anarcho-Syndicalistische Persdienst

- publiceert artikelen van zoekers naar een oplossing der maatschappelijke problemen op de grondslag van vrijheid en menselijkheid;
- heeft uitgegeven: „Fritz Brupbacher en zijn verhouding tot het anarchisme”, door Albert de Jong, een geschrift over sociaaldemocratie, bolsjewisme en „arbeiders-anarchisme” (80 pag. f 0,85);
- zendt dit geschrift gratis aan alle ook aan nieuwe abonnees;
- die hun abonnementsgeld (f 2,50 tot einde 1953) storten op postrekening 57 49 95 van W. Albus, G. Metsustraat 8, Den Haag.

Een gezond begrip voor Uw kind

vindt u in het Gezinsinternaat Kasteel Hattem bij Roermond tel. 3603.

Humanistisch milieu voor kinderen van 6 tot 14 jaar (met leer- en/of gezinsmoeilijkheden, alsmede op advies van huisarts of specialist i.v.m. diët, medische controle e.d.)

Gezonde mooie omgeving tussen Roer en Maas. Modern comfort. Schoolgang of huisonderwijs.

Uitv. prospectus verkrijgbaar:
Instituut Kasteel Hattem bij Roermond.

Geef goede lectuur als geschenk!

Verschenen:

Nederlands Gesprek Centrum
CENTRALISATIE
en
DECENTRALISATIE

48 pagina's f 1,50

Modern Humanisme
door Dr. J. P. van Praag
gebonden f 3,90
voor leden „ 2,90

Ontmoeting tussen Oost en West
door Kwee Swan Liat
gebonden f 6,50
ingenaaid „ 4,90

Humanisme en Socialisme
door Prof. Mr. H. R. Hoetink
gebroscheerd f 0,50

Poging tot Plaatsbepaling
door Dr. J. P. van Praag
gebroscheerd f 0,40

Over Waarde en Norm in het Humanisme
door Dr. P. A. Dietz
gebroscheerd f 0,35

Wordend Humanisme
door Prof. Dr. D. Loenen, Dr. O. Noordenbos en Dr. J. P. van Praag
gebroscheerd f 1,25

Mens en Lied.
bundel volksliedjes f 1,25

Bestellingen op postgiro 304960 t.n.v. Hum. Verbond te Utrecht of bij de gemeenschappen.

Verschenen: PAUL BLANSHARD, VATICAN EN VRIJHEID

de Nederlandse vertaling van het bekende en gerucht makende boek over de machtsontwikkeling der Rooms Katholieke Kerk.

BIJ UW BOEKVERKOPER VOOR f 7,90 GEBONDEN

G. J. A. RUYS UITGEVERSMATSCHAPPIJ N.V. - AMSTERDAM

Beminnelijke humanistische heidenen

zo meent een goed-orthodoxe ouderling van de Nederlands Hervormde kerk de redactie van de Groene Amsterdammer te moeten aanduiden. Die ouderling, wel te verstaan, is een trouw lezer van de Groene, en hij bezigde die qualificatie in een brief, waarin hij, na ontvangst van het kerstnummer van de Groene, uitdrukking gaf aan zijn warme waardering voor ons blad.

Beminnelijk?.... wij weten het niet. Heidenen?.... wij geloven het niet. Humanistisch?.... ja, als het betekent dat wij ons baseren op eerbied voor de mens als mede-deelhebber aan geestelijke waarden. Want de Groene erkent geen mede- of tegenstanders, doch slechts mensen. En dit is dan misschien wat de Groene zoveel vrienden van elke kleur bezorgt.

Behoort U al tot hen? Voor f 15,— per jaar of f 3,75 per kwartaal kunt U óók een „beminnelijke humanistische heiden” worden. En als U liever eerst nog even de kat uit de boom wilt kijken, vraagt dan enige proefnummers aan. Ons adres is: Frederiksplein 22—24, Amsterdam; ons gironummer 72880.

Humanistische Weekkalender 1953

*

Het schild van deze kalender is een reproductie van een schilderij van G. H. Weiszenbruch: „De Molen”

*

De teksten werden samengesteld door:
H. G. Cannegieter en Prof. Dr. G. Stuiveling

*

Een prachtig en smaakvol geschenk en een vreugde om zelf te bezitten, prijs slechts f 1.90

*

Bestellingen bij de gemeenschappen of bij het Centraal Bureau
Hum. Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960

HENRIËTTE ROLAND HOLST †

Van deze grote figuur uit onze letterkunde kan het
Genootschap voor Boekenvrienden
de navolgende werken uit haar laatste periode leveren:

- I. ROMAIN ROLLAND.** Een Leven voor de Vrijheid.
Een der grote biografieën van deze schrijfster.
Geïllustreerd door FRANS MASEREEL.
Linnen band f 3.50. Voor leden van het G.v.B. f 2.90.
- II. EEN OVERGANG TOT HET SOCIALISME.**
Grondslagen, Economie, Religieuze Opvoeding, Rechtspleging.
Gebonden f 1.75. Voor leden van het G.v.B. f 0.95.
- III. KERSTMIS ALS BOODSCHAP IN EEN GEBROKEN WERELD.**
Hierin zet Henr. Roland Holst haar religieuze ideeën uiteen.
f 1.25. Voor leden van het G.v.B. f 0.75.
Verder:
- IV. BIJ MIJN MOEDER OP SICILIË.**
door ELIO VITTORINI met een inleiding van Henr. Roland Holst. Met deze roman introduceerde H. R. H. een der belangrijkste romans uit de moderne Italiaanse literatuur.
Gebonden f 2.50. Voor leden van het G.v.B. f 1.75.

BESTELBILJET (Porto 2 ct. in open envelop verzenden)
voor Genootschap voor Boekenvrienden, Postbus 12, Hilversum
Als lezer van Mens en Wereld
Als lid van het Genootschap voor Boekenvrienden
bestel ik de volgende boeken:
H.R.H. No. I — II — III — IV.
Verzoeken gratis toezending catalogus G.v.B.

Naam
Straat
Woonplaats

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie f 3.— per jaar. De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden.

Alle gewenste inlichtingen: Hoofdkantoor
Riouwstr. 186, Tel. 554797, 'S-GRAVENHAGE.

Welke JONGE VROUW met begrip v. kinderen wil geh. huishouding op zich nemen in moederloos ambt.-gezin met 3 zoons 7—13 j. te Amersfoort.

Br. onder leter Z Centr. Bur. Herv. Verbond Utrecht.

Ontw. heer, techn. ambt., sl. repr. versch., 52 j., eig. won., zoekt

SERIEUZE KENNISMAKING
met besch. ser. dame, opr. kar. om bij wederz. symphatie huwelijk te sluiten.
Br. lett. K, Centr. Bur. Hum. Verb. Utrecht

Jong wdnr. zo. ki. hum., g.m.st. herenh. bew. in Z.H. zoekt een

LEVENSGEZELLIN
opr. karakter goede gezondh. bereid samen 'n toek. op te bouwen l. n. ouder d. 33 j.
Gaarne br. e.v.t.m.f.w.r. aan Centr. Bur. Hum. Verb. Utrecht letter O.

HUMANISTISCH THUISFRONT
geeft advies, hulp en bijstand aan militairen, gedemobiliseerden en hun gezinnen.
Centraal Bureau: Hekelveld 16, A'dam-C.,
telefoon: 38583.

EEN VERZEKERING MET GROTE VOORDELEN

IS HET

AURORA-GEZINSTARIEF

VRAAGT NADERE INLICHTINGEN BIJ:

N.V. LEVENSVZERKERING M.J.

AURORA Opgericht 1887

HERENGRACHT 62 - A'DAM - TEL. 47006-42878